

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 22 mars 1892, kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af § 60 regeringsformen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till utskottets behandling hänvisad motion, n:r 151, har herr *E. Thermanius* föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring af § 60 regeringsformen, att till bevillningar komme att räknas jernvägs-, telegraf- och telefonmedlen.

Till stöd för detta förslag anför motionären, hurusom chefen för finansdepartementet uti yttrande till det vid Kongl. Maj:ts innevarande år aflåtna proposition angående ändring i vissa delar af skattelagstiftningen fogade statsrådsprotokoll, trott sig kunna med säkerhet förutsäga att, likasom ett väsentligen ökad öfverskott af postmedlen hädanefter kunde för statsverket påräknas, inkomsterna af statens jernvägs trafik komme att fortfarande stiga, och att den tidpunkt icke kunde vara aflägsen, då öfverskott af telegrafinkomsterna kunde disponeras för statsregleringen, hvarjemte departementschefen trott sig kunna bebåda, att statens telefonväsende snart skulle nå den utveckling, att dess stat, i likhet med hvad som egde rum med telegrafverkets, kunde komma att föreläggas Riksdagen.

I afseende å dessa inkomstkällor förefunnes emellertid den oegentlighet, att Riksdagen, som enligt § 57 regeringsformen borde allena reglera tillflödet af desamma, faktiskt icke egde att bestämma öfver mer än en af dessa källor, nemligen postmedlen; och då jernvägar, telegraf och telefon, om hvilka inrättningar man vid den tidpunkt, då det i § 60 regeringsformen bestämdes hvad som skulle till bevillningar räknas, ännu icke hade någon aning, vore till sin natur väsentligen lika

postverket, förefölle det oförklarligt, att man vid tidpunkten för de nya inrättningarnas framträdande kunnat uraktlåta att meddela bestämmelse, hvarigenom inkomsterna deraf kommit att inordnas bland bevillningarna. Men om en genom nämnda uraktlåtenhet uppkommen oegentlighet under en lång följd af år vunnit ett visst burskap, borde man icke därför låta densamma fortfara, utan tvärtom tillse, att svenska folkets beskattningsrätt ej längre måtte i en så vigtig del af förvaltningen, som denna, ligga i orätta händer. Och en förändring till undanrödjande af nämnda oegentlighet borde nu ske desto hellre, som man allvarligen sökte flytta skattebördans tyngdpunkt, och vederbörande syntes fästa särskild betydelse vid de inkomster, som vore att förvänta af jernvägarne samt telegraf- och telefonverken. Skäl till den föreslagna ändringen funne motionären jemväl i den tillämnade sammanslagningen af post- och telegrafverken: det förefölle nemligen oegentligt att, om sammanslagningen komme till stånd, Riksdagen skulle bestämma om medlen för den ena delen af det nya verket, och Kongl. Maj:t för den andra.

Af den i § 59 regeringsformen gifna föreskrift, att Konungen i sammanhang med uppvisandet af statsverkets tillstånd och behof skall för Riksdagen framställa förslag rörande sättet att genom bevillningar fylla hvad staten kan utöfver de ordinarie inkomsterna erfordra, framgår, att bevillningarna till sin natur äro extra ordinarie inkomster, som Riksdagen är efter annat åtager sig att tillföra statsverket *till fyllande af de statsutgifter* för följande år, hvilka ej kunna bestridas genom de ordinarie inkomsterna. Här af lär med nödvändighet följa, att, då de af staten inrättade kommunikationsanstalterna tillkommit i ändamål att befordra landets ekonomiska och andliga utveckling, men icke till fyllande af ett visst statsverkets behof af inkomster, de från nämnda inrättningar till statsverket inflytande inkomster, hvilka sålunda i första hand äro afsedda att betäcka de för detta statsändamåls vinnande erforderliga kostnader, icke begreppsensligt äro af bevillnings natur. Att detta oakadt 1809 års grundlagsstiftare i § 60 regeringsformen upptagit postmedlen bland bevillningarna, är ett faktum, som icke förringar riktigheten af den uttalade slutledningen, men om en gång postmedlen af skäl, som numera i fråga om öfriga kommunikationsanstalter svårigen kunna göras gällande, kommit att upptagas bland bevillningarna, så lär deraf icke kunna hemtas något giltigt stöd för en åsigt att till dessa hänföra äfven inkomsterna af de öfriga kommunikationsanstalterna. Oegentligheten af en sådan anordning framträder med

särskild styrka, om och då de ifrågavarande inrättningarna omsider lemna en behållen inkomst, som tillförlitligen låter sig för hvarje år beräknas, ty just på grund af deras egenskap att vara på förhand gifna, torde dessa inkomster i sjelfva verket alltid komma att vid statsregleringens uppgörande beräknas såsom ordinarie inkomster.

Af jernvägs-, telegraf- och telefonmedlens likhet med postmedlen kan sålunda, enligt hvad ofvan blifvit anfördt, motionären icke hemta något giltigt stöd för sitt förslag om de förras inordnande bland bevillningarna; tvärtom borde, derest en blott formel oegentlighet i grundlagen utgjorde tillräckligt skäl för en ändring, gående ut på att rätta denna oegentlighet, ändringen gå i den rigtning, att postmedlen utslötes från bevillningarna. Men lika litet som det till vidtagande af en sådan åtgärd för närvarande finnes någon anledning, lika litet lär något verkligt skäl kunna anföras, hvarför det för Riksdagen skulle vara önskligt att jernvägs-, telegraf- och telefonmedlen inordnades bland bevillningarna. Skulle Riksdagen någon gång finna såväl det allmännas som inrättningarnas bästa fordra, att en förändring vidtoges i afseende på det sätt, hvarpå jernvägstrafiken samt telegraf- och telefonväsendet handhafves, lär en af Riksdagen till Kongl. Maj:t härom gjord framställning otvifvelaktigt vara tillräcklig att i detta hänseende åstadkomma nödig rättelse.

Hvad särskildt jernvägsmedlen angår, skulle dessa medels öfverflyttande till bevillningarna medföra att, derest något verkligt resultat af en sådan öfverflyttning skulle komma till stånd, Riksdagen finge för hvarje år beräkna såväl inkomsterna af trafiken som ock utgifterna för dess drift och underhåll. I afseende härå förekommer emellertid att Riksdagen, i enlighet med hvad en år 1876 på Riksdagens begäran i ändamål att företaga viss granskning af styrelsens för statens jernvägstrafik förvaltning tillsatt komité i afgifvet betänkande yttrat, i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 22 maj 1877 framhållit oegentligheten deraf, att uti riksstaten upptoges såväl bruttoinkomsterna af jernvägstrafiken som utgifterna för dess drift och underhåll. *Jernvägstrafiken syntes nemligen böra betraktas såsom en utom statsförvaltningen stående industri*, hvars omkostnader icke lämpligen borde, på sätt då egde rum, år efter år skenbart stegra statsutgifterna; och vore det därför vida lämpligare om, med iakttagande deraf att arfvodestaten för trafikpersonalen hädanefter såsom dittills blefve af Kongl. Maj:t och Riksdagen reglerad, i riksstaten allenast intoges den behållna inkomst, som staten kunde för året af jernvägstrafiken påräkna, dervid föregående års nettovinst kunde läggas till grund för beräkningen.

I anledning af denna Riksdagens skrifvelse föreslog Kongl. Maj:t i sin till 1878 års Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof aflättna proposition, att frågor om förändring i gällande, af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt antagna grunder för aflöning åt embets- och tjänstemän samt betjente vid statens jernvägstrafik skulle fortfarande underställas Riksdagens pröfning, men att bland anslagen under sjetta hufvudtiteln icke vidare skulle upptagas och beräknas det för statens jernvägstrafik erforderliga belopp. Detta Kongl. Maj:ts förslag blef af Riksdagens båda kamrar utan diskussion antaget; och har på grund häraf alltsedan år 1878 de i statsregleringen upptagna inkomster utaf jernvägstrafiken utgjorts af skilnaden mellan de beräknade bruttoinkomsterna och bruttoutgifterna.

Långt ifrån således att, såsom motionären antager, det nu bestående sättet för jernvägsmedlens upptagande i statsregleringen skulle uppvisa en genom uraktlåtenhet uppkommen oegentlighet, som under en lång följd af år vunnit ett visst burskap, har, på Riksdagens eget initiativ och efter sorgfällig granskning, en reglering för ej lång tid sedan egt rum af de förhållanden, i hvilka motionären nu vill åstadkomma en förändring. Något skäl till frångående af hvad Riksdagen år 1878 beslutit har af motionären ej anförts; och då, hvad telegraf- och telefonmedlen beträffar, det visserligen synes utskottet riktigt, att, i händelse en sammanslagning af post- och telegrafverken framdeles kommer till stånd, dessa medel i riksstaten upptagas under samma rubrik som postmedlen, men det, enligt hvad ofvan anförts, med skäl kan sättas i fråga, huruvida icke i sådant fall postmedlen borde upphöra att räknas till bevillningar, hemställer utskottet,

att herr Thernænius' motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 mars 1892.

På utskottets vägnar:

O. Bergius.

Reservationer:

af herr *Ljungman*, som ansett, att utskottet bort med anledning af herr *E. Thormænius'* motion hemställa,

det Riksdagen måtte antaga nedanstående förslag till ändring af §§ 60, 61 och 69 regeringsformen samt § 65 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

»*Regeringsformen.*

§ 60.

1. Till bevillningar räknas tullmedlen, bränvinstillverknings- och andra accismedel, stämpelmedeln samt hvad hvarje Riksdag dessutom särskildt såsom bevillning sig åtager.

2. Afgifter för begagnande eller omedelbar förmån af statens inrättningar eller för påkallande af embetsåtgärd fastställas af Riksdagen. Dylika afgifter, hvilka pålagts näring för bekostandet af anstalter eller åtgärder till densammas främjande, må dock, äfven om de ingå till statsverket, endast få för det med dem åsyftade ändamålet användas.

3. Ej må några allmänna afgifter af hvad namn och beskaffenhet som helst utan Riksdagens samtycke kunna förändras, tullen å inkommande spanmål allena undantagen, hvilken må kunna nedsättas. Ej heller må Konungen statens inkomster förpakta eller, till vinning för sig och kronan eller enskilde personer, några monopol fastställa eller annorlunda än i enlighet med i författning bestämda grunder meddela koncessioner å anläggning af jernvägar, kanaler, telegrafer och andra samfärdsanstalter af sådan beskaffenhet, att de alls icke eller endast i otillräcklig grad medgifva täflan mellan flera dylika i samma trakt.

4. Konungen eger att fastställa de afgifter, som af korporationer eller enskilde personer må upptagas för begagnandet af sådana inrättningar till enskildes gemensamma nytta och bekvämlighet, hvilka alls icke eller endast i otillräcklig grad medgifva täflan mellan flera dylika å samma ort.

§ 61.

Alla afgifter, som Riksdagen under de i mom. 1 af föregående paragraf nämnda titlar beviljat, skola utgöras intill slutet af det år, under hvars lopp den nya bevillningen af Riksdagen faststald blifver.

§ 69.

Då statsutskottets förslag rörande antingen statens reglerande eller bevillningens derefter lämpade hela belopp eller allmänna afgifter, eller hvad till riksgäldskontorets utgifter och inkomster hörer, eller grunderna för riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, till pröfning hos Riksdagen förehafves, gälle hvad angående behandlingen af utskottets afgifna förslag uti riksdagsordningen stadgas. Fatta kamrarne stridiga beslut, som ej varda sammanjemkade, skola kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de fleste ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut.

Riksdagsordningen.

§ 65.

När i fråga om statsutgifter eller bevillning eller annan allmän afgift eller angående riksbankens eller riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster

och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kamraren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfriga sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.»

af herr *Samzelius* i afseende å utskottets motivering;

af herrar *Bengtsson*, *Björkman*, *Boström*, *Dahn*, *Johnsson*, *Wikstén* och *Vahlin*, som yttrat:

»Då så väl jernvägstrafik- som telegraf- och telefonmedlen obestridligen äro af samma statsekonomiska natur som postmedlen, då följaktligen förstnämnda statsinkomster och skattetitlar otvifvelaktigt, i fall de inrättningar, som gifvit upphof till desamma, vid tiden för nu gällande regeringsforms antagande funnits till, i likhet med postmedlen såsom arter af bevillning blifvit upptagna under 60 § regeringsformen, då vidare fortfarande uraktlåtenhet att inordna merbemälda statsinkomster med deras växande betydelse under skyddet af nyssnämnda paragraf och således deras fortsatta undandragande Riksdagens maktsfer ej synes stå väl tillsammans med den 57 § regeringsformen (om svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta genom Riksdagen allena) och detta ej minst med hänsyn till inkomsten af statsbanorna, för hvilkas åstadkommande nationen iklädt sig en skuld af hundratals millioner kronor; så hafva vi ansett, att utskottet bort hemställa,

att med anledning af herr *Thermæni* motion Riksdagen till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling måtte antaga följande förslag till förändrad lydelse af

Regeringsformen.

§ 60.

Till bevillningar räknas tull- och accismedlen, postmedlen, jernvägstrafikmedlen, telegraf- och telefonmedlen, stämpelmedlen, bränvinstillverkningsmedlen samt hvad hvarje Riksdag dessutom särskildt såsom bevillning sig åtager. Ej må några allmänna afgifter af hvad namn och beskaffenhet som helst, utan Riksdagens samtycke kunna förhöjas, tullen å inkommande och utgående spanmål allena undantagen. Ej heller må Konungen statens inkomster förpakta eller, till vinning för sig och kronan eller enskilda personer och korporationer, några monopolier fastställa.»

samt af herr *Hedin*, som yrkat bifall till motionen med den förändring, att till bevillningar komme att hänföras äfven konsulatafgifter.

Herr *Elowson* har velat tillkännagifva, att han icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.